

Transpozície arabských makamátov

V nasledujúcom texte priblížime transpozície vybraných arabských makamátov. Ich charakteristickým znakom je, že makamáty s križíkmi (vrátane štvrttónového zvýšeného označenia tónov) sa tvoria na piatom stupni a makamáty s predznamenaním „b“ na štvrtom stupni.

Makám Rast a jeho transpozície utvorené na piatom stupni . Šípky označujú štvrttónové zvýšenia. Oblúčiky - počet štvrttónových intervalov medzi hlavnými tónmi makámu.

The image shows seven musical staves, each representing a different mode of Makam Rast. The staves are arranged vertically, with the top one being the most complex and the bottom one being the simplest. Each staff has a key signature of two sharps (F# and C#). The notation uses black dots for regular notes and small vertical strokes through the stems for accidentals. The modes are labeled as follows:

- Top: راست مو ديدر « عربة زركلاء » (Rast Mu Didir "Car of Zerklah")
- Second from top: راست فا ديدر « عربة سباز » (Rast Fa Didir "Car of Sabaz")
- Third from top: راست سی « کوانت » (Rast Si "Kwant")
- Fourth from top: راست می « مسلک » (Rast Mi "Musalik")
- Fifth from top: راست لا « هشوان » (Rast La "Heshwan")
- Sixth from top: راست دی « دوكا » (Rast Di "Duka")
- Bottom: راست مو « نواه » (Rast Mu "Nawah")

Makám Rast a jeho transpozície utvorené na štvrtom stupni. Vedľa hlavného - základného makámu sa nachádzajú jeho dva modifikované makamáty: makám Sóznak a Sózdaľár. Šípky označujú štvrttónové znázornenia. Okrem štvrttónového znázornenia sa tu uplatňujú i ďalšie zaujímavé označenia. Napríklad v druhej transpozícii na prvej note makámu, ako i v šiestej a siedmej transpozícii v tzv. predznamenaní. Ich význam je možné „vyčítať“ z notového zápisu.

The image shows eight musical staves, each representing a different mode of Makam Rast. The staves are arranged vertically, with the top one being the most complex and the bottom one being the simplest. Each staff has a key signature of one sharp (F#). The notation uses black dots for regular notes and small vertical strokes through the stems for accidentals. The modes are labeled as follows:

- Top: راست دو بیسول « عربة کوشت » (Rast Do Bisoul "Car of Koost")
- Second from top: راست صول بیسول « عربة صبا » (Rast Sol Bisoul "Car of Saba")
- Third from top: راست دی بیسول « عربة زرکلاء » (Rast Di Bisoul "Car of Zerklah")
- Fourth from top: راست لا بیسول « عربة قرار حصار » (Rast La Bisoul "Car of Qarar Hasar")
- Fifth from top: راست می بیسول « عربة کورده » (Rast Mi Bisoul "Car of Kordah")
- Sixth from top: راست سی بیسول « عربة حضم عشران » (Rast Si Bisoul "Car of Hidham Sharan")
- Seventh from top: راست فا د جبارکا » (Rast Fa D Jubaraka)
- Bottom: راست مو (موزلا) (Muzla)

Makám Bajati a jeho transpozície utvorené na štvrtom stupni. Vedľa základného prvostupňového odvodeného makámu Bajati od makámu Rast sa nachádzajú jeho druhostupňové odvodené makamáty – Žihárka, Zerkóla, Šúri, Sabá.

The musical notation consists of eight staves of music, each representing a different transposition of Makam Bajati. The staves are arranged vertically, with the top staff being the original Makam Bajati and subsequent staves showing its transpositions. The notation uses a treble clef, common time, and includes various note heads (circles, triangles, squares) and rests. The names of the transpositions are written in both Persian (Bayan) and English (Arabic name in parentheses):

- بیانی لا بیبول (عربیہ فرار سمار) (Makam Bajati)
- بیانی می بیبول (عربیہ کورد)
- بیانی سی بیبول (عربیہ حبیم)
- بیانی نا (بیمارکا)
- بیانی دو (راست)
- بیانی سول (نوا)
- بیانی ری (دوکار)
- بیانی لا (سینی)

Below the eighth staff, two additional names are listed: زنگله (Zengläh) and شهربکاه (Shahrbakah).

Makám Bajati a jeho transpozície utvorené na piatom stupni

The musical notation consists of eight staves of music, each representing a different transposition of Makam Bajati. The staves are arranged vertically, with the top staff being the original Makam Bajati and subsequent staves showing its transpositions. The notation uses a treble clef, common time, and includes various note heads (circles, triangles, squares) and rests. The names of the transpositions are written in both Persian (Bayan) and English (Arabic name in parentheses):

- بیانی لا بیبل (عربیہ حبیم شیراز)
- بیانی دی بیبل (عربیہ کورد)
- بیانی سول بیبل (عربیہ سمار)
- بیانی دو بیبل (عربیہ نزد کولا)
- بیانی فا بیبل (عربیہ سیمار)
- بیانی سی (ستوات)
- بیانی دی (دبلای)
- بیانی لا (سینی)

Makám al Sika a jeho transpozície utvorené na piatom stupni. Vedľa základného makámu al Sika sa nachádzajú druhostupňové odvodené makamátu radu al Sika (Irak, Raha, al Arwah, Bastinikár, al Huzán, Mustaár).

The image shows eight staves of musical notation for the Makam al Sika. Each staff is in 2/4 time and has a key signature of one sharp (F#). The notation uses traditional Arabic musical notation with dots indicating note heads and stems. The staves are labeled with Arabic names and their Western equivalents:

- Staff 1: سِكَاهْ مَيْ نَصْفْ دِيَزْ (نَلْ كُوَسِلِكْ) / Sikah, Mi half sharp (Nal Kosilk)
- Staff 2: سِكَاهْ لَا نَصْفْ دِيَزْ (مَعْمَمْ) / Sikah, La half sharp (Maumem)
- Staff 3: سِكَاهْ دِيْ نَصْفْ دِيَزْ (مَكْوَدْ) / Sikah, Di half sharp (Mkoud)
- Staff 4: سِكَاهْ مُولْ نَصْفْ دِيَزْ (مَحَارْ) / Sikah, Mol half sharp (Mahar)
- Staff 5: سِكَاهْ مُو نَصْفْ دِيَزْ (مَرْكَلَهْ) / Sikah, Mu half sharp (Markaleh)
- Staff 6: السَّلَامُ الْمُتَرْجَمُ (عَرَقَانْ) (رَاسَ الْأَرْجَاعْ) (سِكَاهْ) / Al-Salam al-Mutrajem (Uraqan) (Ras al-Araj) (Sikah)
- Staff 7: سِكَاهْ مَيْ نَصْفْ بِيَرُولْ (هَرَاقْ) (الْأَرْمَى) (الْمَسْكَارْ) / Sikah, Mi half sharp Biyrol (Haraq) (Al-Armia) (Al-Maskar)
- Staff 8: سِكَاهْ مَيْ نَصْفْ بِيَرُولْ (سِكَاهْ) / Sikah, Mi half sharp Biyrol (Sikah)

Makám al Sika (používa sa aj rozšírené označenie o slovo *maja*) a jeho transpozície utvorené na štvrtom stupni. Uplatňujú sa viac – menej len v západných arabských štátach. V ľavom hornom rohu sú označené intervalové vzdialosti medzi dvoma nasledujúcimi transpozíciami.

The image shows nine staves of musical notation for the Makam al Sika, similar to the first set but with additional markings. The staves are labeled with Arabic names and their Western equivalents, with interval markings above them:

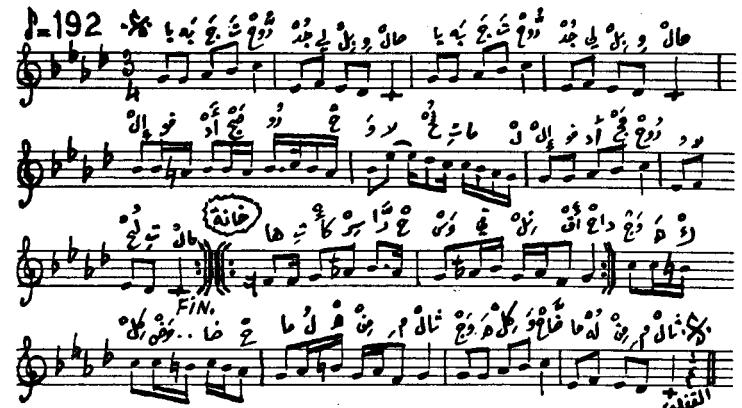
- Staff 1: سِكَاهْ // مَيْ (مَكْوَدْ) / Sikah // Mi (Mkoud)
- Staff 2: سِكَاهْ // مَيْ (مَعْمَمْ) / Sikah // Mi (Maumem)
- Staff 3: سِكَاهْ // عَرَقَانْ (نَلْ كُوسِلِكْ) / Sikah // Uraqan (Nal Kosilk)
- Staff 4: سِكَاهْ // مَوْ (نَلْ كُوَسِلِكْ) / Sikah // Mo (Nal Kosilk)
- Staff 5: سِكَاهْ // مُولْ (نَلْ حَمَارْ) / Sikah // Mol (Nal Hamar)
- Staff 6: سِكَاهْ // مَيْ (نَلْ زَرْ كُوَلَهْ) / Sikah // Mi (Nal Zer Kulah)
- Staff 7: سِكَاهْ // لَا (نَلْ حَارَقْ) (سِكَاهْ) / Sikah // La (Nal Haraq) (Sikah)
- Staff 8: سِكَاهْ (مَيْ) / Sikah (Mi)

K rytmickým modelom

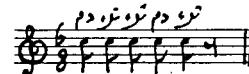
V závere tejto štúdie sa pokúsime našich čitateľov v kondenzovanej forme informovať o niektorých hudobno - rytmických modeloch, ktoré vychádzajú z klasických rýmov arabskej poézie. Bude to len stručné nasmerovanie orientácie záujemcov o túto zaujímavú a dôležitú hudobno - výrazovú problematiku. Rytmické modely použijeme najmä z tvorby al Mouwach, kde spojitosť spevu s napísanou poéziou zohráva dôležitú úlohu pri tvorbe rytmického sprievodu hudobnej skladby. Spomenutý typ tvorby má historické korene v 11. storočí, v dobe vládnutia arabského rodu al Maruanovcov v Andalúzii. Do arabských miest sa tento typ tvorby (*ako i al Nóba*) rozšíril v 15. storočí po dobytí mesta Córdoba vojskami španielskej kráľovnej Izabely („španielskych Arabov“ po vojenskej prehre srdečne vitali na islamských územiacach, ako aj ich kultúrne prejavy). Tvorba al Mouwach stváraovala krásy prírody, vzťahy medzi ľuďmi, lásku a podobne. V arabských krajinách sa dokonca zaužívalo i označenie „arabská rozkvitnutá záhrada“. Hudobníci ich rým počas predvedenia dokonca prispôsobovali nielen dennodenným životným zmenám, ale i nárečovým zvyklosťiam (*podľa toho, kde skladby predvádzali* - rým poézie prispôsobovali tak, aby zodpovedal požiadavkám a vkusu poslucháčov, usadlíkov v určitom regióne)³². Z uvedeného vyplýva, že niektoré veršovo - rytmické či hudobno - rytmické modely sa môžu v odbornej literatúre vyskytnúť i vo viacerých modifikáciach. Dôležitým faktorom al Mouwach bol i výber makámu a jeho prispôsobenie farbe mužského hlasu, ako i významu slov.

³² Zmeny boli označované termínom Alchgra – čo znamená, že slová na konci veršov sú použité v určitom nárečovom vyjadrení, pripadne v inom jazyku.

الشعر: قديمه وصلة من مقام الحجاز كاركرد الإيقاع
الحنن: قديمه موسيقى بالمنجية الروح يورك سماعي

إيقاع يورك سماعي

Notová ukážka s arabským veršom je z tvorby al Mouwach, pochádzajúca od anonymného autora (je to označené arabským písmom v pravom hornom rohu). V strede je označený makán al Hidžas kar kord, v ľavom hornom rohu je pomenovaný rytmický model *york samai* (v notovom zázname je zapísaný pod skladbou). Rytmický model označuje doby prízvučné (prvá a štvrtá doba) a neprízvučné nad notami (arabským písmom je nad modelom znova označený *rytmus york samai*, ktorý je potrebné čítať odzadu - je označený v jednom riadku oproti označeniu v ľavom hornom rohu). V treťom riadku notovej osnovy sa nachádza **tzv. chána** (jej začiatok je označený roztrapateným kruhom, trvá až do konca štvrtého riadku notovej osnovy), ktorá interpretom umožňuje stupňovať účinok zážitku na poslucháčov, pred opakovaním základnej melódie, ako i textu. Je to možné výjadriť i tak, že v procese interpretácie sa špecifické hudobné úseky skladieb, ako i určité modely individualizujú, čím získavajú osobitné hudobnoestetické a sémantické kvality.

V arabskej kultúre sa uplatňuje 16 veršových rytmických modelov. Sú zložené z ôsmich veršových rytmických modelov, ktoré sa nasledovne označujú:

1. – *Faúlon*, 2. – *Mafailon*, 3. – *Mutafailon*, 4. – *Mustafalon*, 5. – *Failáton*, 6. – *Fájlon*, 7. – *Fáulaton*, 8. – *Mufailaton*. Uvedené modely pochádzajú z troch koreňov slov: *al Sabab* (pričina), *al Watard* (klin), *al Fasilah* (pauza).

Rytmické modely:

V tvorbe al Mouwach sa používajú aj rôzne kombinované rytmické modely ako napríklad al Šambar 48/4, al Mohažr 14/4, al Darfan 13/8, al Samai al Takil 10/8 atď.

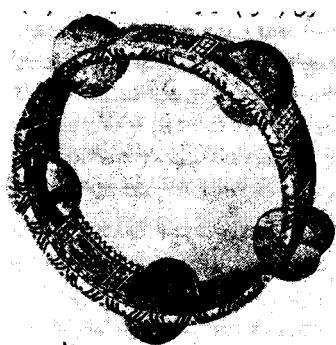
al Šambar 48/4

al Mohažr 14/4

al Darfan 13/8

al Samai al Takil 10/8

Rytmický sprievod hráči realizujú na rytmických hudobných nástrojoch, ako napríklad al Durff , al Naqrah a podobne.

Názov:	Hudobno – pedagogické interpretácie 9
Zodpovedný redaktor :	Jozef Vereš
Technická úprava:	Edmund Newman
Odporučili do tlače:	Helena Červeňová, Rašid Kishi
Nakladatel':	RZ SHÚ Nitra
Rok vydania:	2004
Vydanie:	prvé
Rozsah:	91 strán, AH – 2
Náklad:	150 ks
Tlač:	Oto Kanás – Polygrafické služby
ISBN	80 – 969174 – 1 – 2
EAN	9788096917419